

et bonum impossibilia non potuisse præcipere; hinc¹ admonemur, et in facilibus quid agamus, et in difficilibus quid petamus. Omnia quippe fiunt facilia charitati: cui uni *Christi sarcina levis est* (*Matth. xi, 30*), aut ea una est sarcina ipsa quæ levis est. Secundum hoc dictum est, *Et præcepta ejus gravia non sunt* (*I Joan. v, 3*): ut cui gravia sunt, consideret non potuisse divinitus dici, *graviam non sunt*, nisi quia potest esse cordis affectus cui gravia non sunt, et petat quo destituitur, ut impleat quod jubetur. Et quod dicitur ad Israel in Deuteronomio, si pie, si sancte, si spiritualiter intelligatur, hoc idem significat: quia utique cum hoc testimonium commemorasset Apostolus, *Prope te est verbum in ore tuo, et in corde tuo* (quod hic habet, *in manibus tuis* [a]); in corde enim sunt spirituales manus); hoc est, inquit, *verbum fidei quod prædicamus* (*Deut. xxx, 14; Rom. x, 8*). Conversus ergo quisque, sicut ibi præcipitur, ad Dominum Deum suum ex toto corde suo, et ex tota anima sua, mandatum Dei non habebit grave. Quomodo est enim grave, cum sit dilectionis mandatum? Aut enim quisque non diligit, et ideo grave est: aut diligit, et grave esse non potest. Diligit autem, si quod illic admonetur Israel, conversus fuerit ad Dominum Deum suum ex

toto corde suo, et ex tota anima sua. *Mandatum*, inquit, *novum do vobis, ut vos invicem diligatis* (*Joan. xiii, 34*): et, *Qui diligit proximum, legem implevit: et, Plenitudo legis, charitas* (*Rom. xiii, 8 et 10*). Secundum hoc et illud dictum est, *Si ambularent semitas bonas, invenissent utique semitas justitiæ leves* (*Prov. ii, 20, sec. LXX*). Quomodo ergo dicitur, *Propter verba labiorum tuorum ego custodivi vias duras* (*Psal. xvi, 4*); nisi quia utrumque verum est? Duræ sunt timori, leves amori.

CAPUT LXX. — 84. *Charitatis gradus faciunt et justitiæ gradus*. Charitas ergo inchoata, inchoata justitia est; charitas provecta, provecta justitia est; charitas magna, magna justitia est; *charitas perfecta, perfecta justitia est*: sed charitas de corde puro, et conscientia bona, et fide non ficta; *quæ tunc maxima est in hac vita, quando pro illa ipsa contemnitur vita*: sed miror si non habet quo crescat, cum de mortali excesserit vita. Ubi cumque autem et quandocumque ita plena sit¹, ut ei non sit quod adjiciatur; non tamen diffunditur in cordibus nostris, vel naturæ, vel voluntatis opibus² quæ sunt in nobis, sed per Spiritum sanctum qui datus est nobis, qui et infirmitati nostræ opitulatur, et sanitati cooperatur. Ipsa est enim gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum, cui est cum Patre et Spiritu sancto æternitas, bonitas, in sæcula sæculorum. Amen.

¹ Apud Lov., *plena fit*,

² Am. Er. et quinque Mss., *operibus*. Vide supra, n. 29.

¹ Unus e Vaticanis Mss., *hoc*.

[a] Quod hic vel Pelagii quem refellit, vel certe Deuteronomii librum indicat, qui secundum LXX addit, *et in manibus tuis*. Confer lib. 5 Quæstionum in Deuteron., quæst. 54.

ADMONITIO

IN LIBRUM SUBSEQUENTEM.

Hoc opusculum Augustinus in librorum suorum retractatione silentio præteriit, eo nimirum quod pertineret ad seriem Epistolarum, de quibus seorsim retractandis cogitabat. Nam exordium ejus in omnibus codicibus ducitur ab ista epistolari salutatione, *Sanctis fratribus et coepiscopis Eutropio et Paulo, Augustinus*: tametsi eum hæc epistola locum apud omnes obtinuit, ut liber semper, non modo in iis voluminibus quæ exemplar illius continent, sed in veterum etiam qui illam citant scriptis, appelletur. Inter hos illustriores magisque in Augustini lectione versati, Possidius in Indiculo, cap. 4, et Fulgentius in libro 1 ad Moninum, cap. 3, hoc opus vocant *Librum de Perfectione justitiæ hominis*. Consentiant omnia fere exemplaria calamo scripta: sed ex iis Audoenense, Pratellense, et quædam alia eidem titulo addunt hæc verba, *Adversus eos qui asserunt hominem posse fieri justum solis suis viribus*. In Remensis Ecclesiæ codice inscriptio hæc legitur: *Liber de Definitionibus quæ dicuntur Cælestii*. Prosper in libro adversus Collatorem, cap. 43, hortatur ad legendum, inter alios Augustini libros, eum quem scriptum dicit *ad Paulum et Eutropium sacerdotes contra Pelagii et Cælesti quæstiones*.

Ex hoc autem loco Prosperi, ubi quædam ex opusculis Augustini contra Pelagianos, parum habita ordinis ratione recensuit, nemo recte probaverit, librum de Perfectione justitiæ hominis, aut libris de Nuptiis et Concupiscentia, aut sex primis contra Julianum libris, quia ibidem prius nominantur, tempore posteriorem esse. Enimvero in fine libri nondum eos reprehendere audeat, qui justos sine ullo prorsus peccato existere in hac vita vel exstitisse aliquos affirmarent, quorum opinioni, quemadmodum in libro de Spiritu et Littera, n. 3, et in libro de Natura et Gratia, nn. 49, 70, ita hic Augustinus adhuc existimat non nimis reluctandum. Nihil ergo super ea re definitum hactenus erat, neque conditi adversus illam opinionem tres Carthaginensis concilii, quod anno 418 habitum est, notissimi canones, sextus, septimus et octavus, quorum auctoritate illam deinceps ut perniciosum errorem caveri jubet, sicuti videre licet passim in libris contra duas Epistolas Pelagianorum, præsertim libro 4, n. 27, ubi ait: *Illud jam tertium videamus, quod non minus in istis omne Christi membrum et totum ejus corpus exhorret, quia contendunt esse in hac vita vel fuisse justos nullum habentes omnino peccatum*. Certe anno Christi 414, cum epistolam 157 scriberet Hilario, respondens ad quæstiones quæ in Sicilia movebantur, eodem plane modo ac iisdem fere verbis de ἀνομιὰς τοῦ νόμου loquitur, quibus in libri hujus

conclusionem. Sed isti, inquit in ipsa epistola, n. 4, utcumque tolerandi sunt, quando dicunt vel esse, vel fuisse hic aliquem, præter unum Sanctum sanctorum qui nullum haberet omnino peccatum; illud vero quod dicunt, sufficere homini liberum arbitrium ad dominica præcepta implenda, etiamsi Dei gratia et Spiritus sancti dono ad opera bona non adjuvetur, omnino anathematizandum est et omnibus execrationibus detestandum. His ad extrema verba subsequentis libri comparatis, nihil verisimilius apparebit, quam ipsum librum, quo definitiones Cœlestii ex Sicilia pariter allatæ refelluntur, non longo post epistolam tempore conscriptum esse. Illum Possidius in Indice proxime post librum de Natura et Gratia collocat, præmittitque libro de Gestis Pelagii. Augustinus vero in epistola 169, quæ sub anni 415 finem ad Evodium data est, hujus quidem operis non meminit; verum ibi significat se ad Orosii Commonitorium respondisse, in quo ille Commonitorio dicebat, *Eutropium et Paulum episcopos, quoddam etiam commonitorium eidem Augustino jam dedisse de aliquantibus hæresibus*. Sunt qui hoc non aliud, quam litteras ab iis cum Cœlestii definitionibus datas intelligant. Ut ut est, haud temere creditur eos, non multo post appulsum Orosii in Africam, scilicet ante medium annum 415, dedisse easdem definitiones, atque adversus illas Augustinum responsione Orosio prius reddita, mox Eutropio et Paulo rescripsisse,

Cœlestius porro, cujus nomen definitiones illæ præferebant, antequam Pelagianum dogma incurreret, scripsit ad parentes suos de monasterio, ut Gennadius in libro de Scriptoribus ecclesiasticis testatur, *Epistolas in modum libellorum tres, omnibus Deum desiderantibus necessarias*. Cœlestio postea Pelagianam hæresim professus editus ab ipso est libellus, quo inter alia, per Baptismum Christi, etiam parvulorum fieri redemptionem confessus est in Carthaginensi Ecclesia, episcopali iudicio ibidem sub initium anni 412 habito, ut discimus ex epistola ad Innocentium papam, inter Augustinianas 175, nn. 1 et 6; ex citata item epistola 157, n. 22; ex libro 1 de Peccatorum Meritis, n. 62, et libro 2, n. 58; ex libro de Peccato originali, n. 21, et ex libro 3 contra Julianum, n. 8. Alius præterea, nomine quidem auctoris sui carens, sed qui perhibebatur esse Cœlestii liber, in capitula distributus, memoratur in proximo secuturo libro de Gestis Pelagii, nn. 29, 30, 63. Exstabant denique anno 417 opuscula Cœlestii plura sive libelli, quos in libro de Gratia Christi, nn. 31, 36, dicitur ipse Romæ gestis ecclesiasticis apud Zosimum allegasse. Quod autem Augustinus hic in exordio libri de Perfectione justitiæ hominis testatur a se visum opus Cœlestii indubitatum, ex quo intelligebat illas definitiones seu ratiocinationes ab ejus ingenio non abhorreere, idem illud forsitan erat, quod Hieronymus in epistola ad Ctesiphontem anno 413 aut 414 scripta citat in hæc verba: *Unus discipulorum ejus, Pelagii nimirum, imo jam magister et totius ductor exercitus et contra Apostolum vas perditionis, per solœcismorum, et non, ut sui jactitant, syllogismorum spineta decurrens, sic philosophatur et disputat: Si nihil ago absque Dei auxilio, et per singula opera ejus est omne quod gessero; ergo non ego qui laboro, sed Dei in me coronabitur auxilium; frustra dedit arbitrii potestatem, quam implere non possum, nisi ipse me semper adjuverit. Destruitur enim voluntas, quæ ulterius ope indiget. Sed liberum dedit arbitrium Deus, quod aliter non erit liberum, nisi fecero quod voluero. Ac per hoc, aut utor semel potestate quæ mihi data est, ut liberum servetur arbitrium; aut si alterius ope indigeo, libertas in me arbitrii destruitur.*

S. AURELII AUGUSTINI

HIPPONENSIS EPISCOPI

Ad episcopos Eutropium et Paulum

EPISTOLA, sive LIBER (a)

DE PERFECTIIONE

JUSTITIÆ HOMINIS.

Data sibi chartula definitionum, quæ Cœlestii esse dicebantur, Augustinus ratiocinationes primum singulas, quibus ille, vel si quis alius erroris socius, perperam definebat posse hominem hic sine peccato esse, dissolvit brevibus responsis, docens perfectionem plenitudinemque justitiæ illam, qua homo sine ullo prorsus peccato sit, nec sine gratia possibilem per vires naturæ, præsertim vitiatæ, nec unquam esse præsentis hujus vitæ. Pergit inde ad auctoritates, quas eadem chartula de Scripturis corrogatas continebat, alias quibus homini præcipitur ut sit immaculatus et perfectus, alias quibus commemoratur non esse gravia Dei mandata, alias tandem quasi his, quæ a Catholicis contra Pelagianos proferri solerent, auctoritatibus contrarias.

Sanctis fratribus et coepiscopis EUTROPIO et PAULO,
AUGUSTINUS.

CAPUT PRIMUM. — Charitas vestra, quæ in vobis

tanta est, et tam sancta, ut etiam jubenti servire delectet, petivit ut definitionibus quæ dicuntur Cœlestii esse, respondeam. Sic enim prænotata est eadem

ADMONITIO PP. BENEDICTINORUM.

Ad emendandum hunc librum adhibuimus manuscriptos codices ex Vaticana bibliotheca quatuor, et tredecim ex Gallicanis, scilicet Colbertinum, Sorbonicum, Remensem majoris Ecclesiæ, Carnotensem abbatiae. S. Petri, Andegavensem

(a) Scriptus circiter finem anni 413